

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
फैसला
070-CI-0006
मुद्दा: अंश चलन ।

नन्दरामको छोरा काउण्टी क्लब (लिभिड स्ट) न्युजर्सी ०७०३९ संयुक्त राज्य पुनरावेदक
अमेरिका बस्ने पदम न्यौपाने-----१ वादी

विरुद्ध

काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १ भगवती बहाल मूल घर प्रत्यर्थी
भई हाल ३०४ ह्याकामोर लेन फ्रिमण्ट क्यालिफोर्निया ९४५३९ बस्ने आरती प्रतिवादी
न्यौपाने-----१

070-CI-0088

काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १ भगवती बहाल मूल घर पुनरावेदक
भई हाल ३०४ ह्याकामोर लेन फ्रिमण्ट क्यालिफोर्निया ९४५३९ बस्ने दीपक प्रतिवादी
न्यौपाने-----१

ऐ.ऐ. घर भई ऐ.ऐ. बस्ने दीपक न्यौपानेकी श्रीमती आरती न्यौपाने-----१

विरुद्ध

नन्दरामको छोरा काउण्टी क्लब(लिभिड स्ट) न्युजर्सी ०७०३९ संयुक्त राज्य प्रत्यर्थी
अमेरिका बस्ने पदम न्यौपाने-----१ वादी

070-CI-0346

दण्डपाणीको छोरा हाल नं. १७०/१७२ सेकेण्ड फ्लोर मेहवनडुला गार्डेन स्ट्रिट
क्याडटाडा टाउनसीप यानोद्री म्यानमार बस्ने ७७ को नन्दराम न्यौपाने-----१ पुनरावेदक
प्रतिवादी
नन्दरामको छोरा हाल ऐ.ऐ. बस्ने नरी सो भन्ने नाइसो न्यौपाने -----१
नन्दरामको छोरा हाल ऐ.ऐ. बस्ने च्यथु भन्ने थानेश्वर न्यौपाने -----१

विरुद्ध

नन्दरामको छोरा काउण्टी क्लब(लिभिड स्ट) न्युजर्सी ०७०३९ संयुक्त राज्य अमेरिका बस्ने पदम न्यौपाने-----१ प्रत्यर्थी
वादी

070-CI-0079

काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १ भगवती बहाल बस्ने अजय न्यौपानेको मु.स. गर्ने काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १९ बस्ने दिपा लोहनी न्यौपाने -----१ पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १ घर भई हाल काउण्टी क्लब (लिभिड स्ट) न्युजर्सी ०७०३९ संयुक्त राज्य अमेरिका बस्ने पदम न्यौपाने-१ प्रत्यर्थी
वादी

शुरु तहमा फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री ऋषिप्रसाद अधिकारी

काठमाडौं जिल्ला अदालत

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री एकराज आचार्य

माननीय न्यायाधीश श्री हरिकुमार पोखरेल

पुनरावेदन अदालत पाटन

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ बमोजिम पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।९।१९ को फैसला उपर पुनरावेदन पर्न आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार रहेको छः

विपक्षी मध्ये नन्दराम तथा कलावती मेरो पिता एवं माता हुनुहुन्छ र दिपक तथा आरती दाजु भाउजु हुनु भै अन्य विपक्षी अजय, नरी सो भन्ने नाई सो र च्य थु भन्ने थानेश्वर समेत ३ जना मेरा भाई हुन् र माता, पिता, दाजु म र ३ भाई समेत जम्मा ७ अंशियार छौं । हामीहरू कामको सिलसिलामा विभिन्न ठाउँमा रहेपनि कानूनतः आज सम्म सगोलमा छौं । हामीहरू बीच अंश बण्डा भएको छैन । पिता माताले नेपालको नागरिकता त्यागी विदेश वर्मामा भाई नरीसो भन्ने नाईसो तथा च्य थु भन्ने थानेश्वर सँग बसी आउनु भएको छ । म पनि कामको सिलसिलामा संयुक्तराज्य अमेरिकामा छु । त्यस्तै दाजु भाउजु पनि हाल अमेरिका तिरै हुनुहुन्छ । काठमाडौंको घर जग्गाहरू दाजु भाउनु र भाई अजयले रेखदेख गरी आएकोमा सगोलको आर्जनबाट भाउजु तथा भाई अजयका नाममा रहेको घर जग्गाहरूको आयस्ता वहाँहरूले एकलौटी खाई हाल जग्गा जमिनहरू बेचबिखन गर्न मानिसहरू खोज्दै हिडेको समेत सुन्नमा आयो । म पनि संयुक्त राज अमेरिकामा दुःख जिलो गरी आफ्नो परिवारलिई बसेको छु । काठमाडौंमा रहेको घर जग्गाको बहाल आयस्ता आम्दनीबाट इज्जत आमद अनुसार मलाई पनि खान लाउन दिनुपर्छ नत्र अंश दिनु पर्‍यो भनी विपक्षीहरूसँग विगत केही महिना देखि कुरा चलाउँदै आएकोमा कुनै वास्ता नराखी हामी बाहाल आयस्ता बाँड्न सक्दैनौं सकेको गर भन्ने जवाफ दिएकोले बाध्य भै अंशबण्डाको ३५ नं. को हदम्याद भित्रै यो फिराद गर्न आएको छु । मुलुकी ऐन, अंशबण्डाको १० नं. मा स्वास्नी छोरालाई इज्जत आमद अनुसार खान लाउन दिनुपर्छ अन्यथा अंश दिनु पर्छ भन्ने व्यवस्था भएकोमा विपक्षीहरूले सो बमोजिम गरी दिन इन्कार गरेकोले अंशबण्डा गर्नु पर्ने अंशियारमा हामी ७ जना भै विवाह खर्च छुट्याउनु पर्ने कोही नहुँदा फिराद परेको अघिल्लो दिनलाई मानो छुट्टिएको मिति कायम गरी सात भागको एक भाग अंश दिलाई अड्डैबाट चलन समेत चलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको फिरादपत्र ।

प्रस्तुत मुद्दामा मलाई प्रतिवादी बनाउनु पर्ने कारण र औचित्य समेत आफ्नो फिरादमा कहींकतै उल्लेख गर्न सक्नु भएको छैन । त्यसमा पनि अंश बण्डा गर्नु पर्ने सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्ति विपक्षी वादीकै जिम्मामा हुँदा हुँदै म प्रतिवादी उपर अंश मुद्दा दावी गर्ने हकदैया विपक्षीमा छैन । विपक्षीले अंश नपाएको र पाउनु पर्ने विद्यमान अवस्था हो भने घरको मुख्य व्यक्तिसँग अंश माग गर्नु पर्ने थियो । सम्पूर्ण पैत्रिक बण्डा गर्नु पर्ने सम्पत्ति विपक्षीकै जिम्मामा रहेको अवस्थामा हामीहरुले विपक्षी उपर अंश मुद्दा दायर गर्नु पर्नेमा उल्टो अंश नदिएको भनी म समेतलाई प्रतिवादी बनाई अंशको फिराद नालेश गर्ने हकदैया अ.व. ८२ नं. ले विपक्षीमा हुँदै नभएको र अंश बण्डाको २ नं. समेतको प्रतिकूल छ । यथार्थमा ससुरा नन्दराम न्यौपाने तथा तथा सासु कलावती न्यौपानेबाट जन्मेका ५ भाई छोराहरुमा जेठो दिपक न्यौपाने जो मेरो पति हुनुहुन्छ, माइलो विपक्षी वादी पदम न्यौपाने साइलो प्रतिवादी अजय न्यौपाने, काइलो नरीसो भन्ने नाई सो र कान्छो च्यु थु भन्ने थानेश्वर न्यौपाने रहेकोमा विवाद छैन । मेरा पति दिपक न्यौपानेको पुख्र्यौली थलो भनेको वर्मा रहेको र बाजेको पालामा मावलीको बाजेले म प्रतिवादीका पति समेतका परिवारलाई नेपालमा ल्याई बसोबासको व्यवस्था गरिदिनु भएकोमा समेत विवाद छैन । यसरी नेपाल आई बसोबास गर्ने क्रममा सासु ससुरा तथा मावली बाजेहरुले प्रतिवादी दिपक न्यौपाने समेत सबै छोरा नातीहरु नाबालक हुँदाकै अवस्थामा अलग अलग राखी परिवारहरुको अलग अलग बसोबास सम्मको व्यवस्था मिलाई दिनु भएको थियो । पैत्रिक सम्पत्तिको जिम्मा भने कुनै एक जनाले लिने दिने सम्बन्धमा बाबु आमाहरु समेतको सहमति भई विपक्षी वादीको जिम्मा नै रहन उपयुक्त ठहर्‍याई निजका नाउँमा विभिन्न घर जग्गा जमिनहरु खरिद गरी बण्डा गर्नुपर्ने सम्पत्ति भने विपक्षीकै जिम्मामा रहेको थियो । अलग भिन्न बसी आएको अवस्थामा पति दिपक न्यौपानेले आर्जन गरेको तथा मेरो माइती मावली तर्फबाट दिएको रकम समेतले प्रतिवादी दिपक न्यौपानेका नाममा विभिन्न घर जग्गाहरु खरिद गरेको र पछि पति दिपक न्यौपानेबाट उल्लिखित सम्पत्ति मलाई बकस गरिदिएको हो । केवल पैत्रिक सम्पत्तिसम्म बण्डा नगरेको र वण्डा गर्नुपर्ने सम्पत्ति समेत विपक्षी वादीका जिम्मामा रहेको अवस्थामा विपक्षीलाई हामीले आफूखुश गर्न पाउने सम्पत्तिको आयस्ता दिनुपर्ने र बण्डा गर्नु पर्ने होइन ।

विपक्षीका नाउँमा रहेको नेपालको हामी अंशियारबीच बण्डा लाग्ने सम्पत्ति विक्री गरी विदेशमा लगी हाल अमेरिकामा नै घर खरिद गरी बसोवास गरी आउनु भएको छ । विपक्षीलाई कसैले खान लाउन दिनुपर्ने अवस्था समेत छैन । त्यसमा पनि पैत्रिक सम्पत्ति आफ्नै ज्ञान सीप र प्रयासबाट आर्जन गरेको आफुखुश गर्न पाउने सम्पत्ति लिन खान पाईन्छ की भनी प्रस्तुत फिराद दायर गर्नु भएको हो । सासु कलावती तथा ससुरा नन्दराम न्यौपाने तथा देवर थानेश्वर न्यौपाने समेतले नेपाल आउँदा मेरो निजी आर्जन चल प्रयोग गरे वापत आफ्ना नाउँमा रहेको नेपालको घर जग्गा मलाई हस्तान्तरण गरी दिई आफूहरूले नेपाली नागरिकता समेत त्यागी हाल वर्मामा नै बसोवास गरी आउनु भएको छ । यसरी सासु ससुरा देवरले मेरो निजी आर्जन सम्पत्ति प्रयोग गरे वापत आफ्ना नाउँमा रहेको सम्पत्ति म प्रतिवादी समेतका नाउँमा नामसारी गरिदिई नेपालको नागरिकता त्यागी निजहरू वर्मामा नै बसोवास गर्नु भएको अवस्थामा आफ्ना जिम्मामा रहेको पैत्रिक सम्पत्ति बण्डा गर्नु नपरोस् भन्ने दुषित भावनाबाट अभिप्रेरित भई म प्रतिवादीले आफूखुश गर्न पाउने सम्पत्ति उपर आखा गाडी प्रस्तुत नालेश दिएको प्रष्ट छ । म प्रतिवादी अलग भिन्न बसी आफ्नो गरी आएको अवस्थामा माइती मावलीबाट दिएको रकम,पति तथा आफ्नो समेत निजी आर्जन समेतबाट खरिद गरी लिई पति दिपक न्यौपाने तथा देवर थानेश्वर न्यौपाने समेतबाट बकस पाएका घर जग्गाहरू यद्यपि मेरो नाउँमा रहेको र उल्लिखित जग्गाहरू मेरो निजी आर्जन भई अंश बण्डाको १८ नं., स्त्री अंशधनको ५ नं. समेतका आधारमा आफुखुश गर्न पाउने सम्पत्ति देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

१. पति तथा आफ्नो स्वआर्जन तथा माइती मावली समेतको सहयोगले भेषप्रसाद घिमिरेको नामबाट खरिद गरी लिएको काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १ कि.नं. ७३९ को क्षेत्रफल १-१-१-२ को जग्गा र सोमा बनेको घर-----१
२. पति तथा आफ्नो स्वआर्जन तथा माइती मावली समेतको सहयोगले बसन्तप्रसाद घिमिरेको नाउँबाट खरिद गरी लिएको ऐ.ऐ. कि.नं. ७४० क्षेत्रफल ०-५-१-१ जग्गा र सोमा बनेको घर-----१

३. पति दिपक न्यौपानेबाट हा.व. मार्फत प्राप्त गरेको ऐ.ऐ. वडा नं. ३१ को कि.नं. १४७ क्षेत्रफल ०-७-१-३ को जग्गा र सोमा बनेको घर -----१
४. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. वडा नं. ९ कि.नं. ५८ क्षेत्रफल २-८-०-० जग्गा कित्ता-----१
५. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त जिल्ला नवलपरासी गैडाकोट गाउँ विकास समिति वडा नं. ५(क)को कि.नं. १४७२ को क्षेत्रफल ०-१०-२-३ जग्गा कित्ता -----१
६. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. १७१६ क्षेत्रफल ०-१०-२-३ जग्गा कित्ता-१
७. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. २५६१ क्षेत्रफल ३-६-३-२ जग्गा कित्ता---१
८. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. २५१५ क्षेत्रफल ९-११-३-३ जग्गा कित्ता-१
९. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. १३६१ क्षेत्रफल २-१४-३-२ जग्गा कित्ता-१
१०. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. २५१४ क्षेत्रफल ०-६-०-० जग्गा कित्ता---१
११. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. २५१६ क्षेत्रफल ०-४-०-० जग्गा कित्ता---१
१२. देवर थानेश्वर न्यौपानेबाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. १६९१ को क्षेत्रफल २-१-३-३ जग्गा कित्ता-----१
१३. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. १४७३ क्षेत्रफल ०-१०-२-३ जग्गा कित्ता--१
१४. ऐ.ऐ. बाट हा.व. मार्फत प्राप्त ऐ.ऐ. कि.नं. १४७४ क्षेत्रफल ०-१०-२-३ जग्गा कित्ता--१

मेरो जिम्मामा बण्डा गर्नु पर्ने कुनै श्री सम्पत्ति नभएको तथा बण्डा गर्ने पर्ने पैत्रिक सम्पत्ति विपक्षीकै जिम्मामा रहे भएको हुँदा विपक्षीबाट सम्पूर्ण सम्पत्तिको तायदाती फाँटवारी लिई हामी प्रतिवादीहरुलाई बण्डा छुट्याई चलन समेत चलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी आरती (लोहनी) न्यौपानेको अधिकृत वारेश जगदीश लोहनीको प्रतिउत्तरपत्र ।

प्रस्तुत मुद्दामा मलाई प्रतिवादी बनाउनु पर्ने कारण र औचित्य समेत आफ्नो कहींकतै उल्लेख गर्न सक्नु भएको छैन । त्यसमा पनि अंश बण्डा गर्नु पर्ने सम्पूर्ण चल अचल श्री सम्पत्ति विपक्षी वादीकै जिम्मामा हुँदा हुँदै म प्रतिवादी उपर अंश मुद्दा दावी गर्ने हकदैया विपक्षीमा छैन । विपक्षीले अंश नपाएको र पाउनु पर्ने विद्यमान अवस्था हो भने घरको मुख्य

व्यक्तिसँग अंश माग गर्नु पर्ने थियो । सम्पूर्ण बण्डा गर्नुपर्ने पैत्रिक सम्पत्ति विपक्षीकै जिम्मामा रहेको अवस्थामा हामीहरुले विपक्षी उपर अंश मुद्दा दायर गर्नुपर्नेमा उल्टो अंश नदिएको भनी म समेतलाई प्रतिवादी बनाई अंशको फिराद नालेश गर्ने हकदैया विपक्षीमा हुँदै नभएको र अंश बण्डाको २ नं. समेतको प्रतिकूल छ । निम्न सम्पत्ति मेरो एकलौटी भै बण्डा नलाग्ने सम्पत्ति हुन ;

१. दाई दिपक न्यौपानेले आफ्नो नाउँमा रहेको आफुखुश गर्न पाउने जग्गा मिति २०४१।८।१९ मा पिता नन्दराम न्यौपानेलाई हा.व. गरी दिए पश्चात् पछि सोही जग्गा नै मिति २०५३।१२।२८ मा नन्दराम न्यौपानेले म प्रतिवादी अजय न्यौपानेलाई हा.व. गरिदिएको काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १ कि.नं. ७४१ को क्षेत्रफल १-१-१-१ को कित्ता-----१
२. विपक्षी पदम न्यौपानेले आफ्नो नाउँमा कायम रहेको जग्गा सावित्री आचार्यलाई मिति २०५३।२।७ मा राजिनामा गरिदिए पश्चात् पछि सोही जग्गा नै म प्रतिवादीले आफ्नो स्वआर्जनबाट मिति २०५३।३।७ मा खरिद गरी लिएको काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं.९ कि.नं. ५९ को क्षेत्रफल २-८-०-० कित्ता-----१
३. सावित्री देवीबाट मिति २०३७ सालमा हा.व. मार्फत खरिद गरेको कि.नं. १३७,१३९ र ३८७ तथा विद्यादेवी आचार्य बाट २०४१ सालमा हा.व. मार्फत प्राप्त गरेको कि.नं. ५७४ समेतका जग्गाहरु नयाँ पुर्जा लिने क्रममा कायम काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ९ कि.नं. ७१ को क्षेत्रफल ३-३-०-० को जग्गा कित्ता --१
म प्रतिवादी अजयका नाउँमा रहेको सम्पत्ति नै बैङ्कमा राखी म प्रतिवादी समेत भई सञ्चालन गरेको मेशिन एपेरल्स प्रा.लि. समेतको आयस्ता तथा अन्य निजी प्रयासबाट आर्जन गरेको सम्पत्तिबाट खरिद गरेको घर जग्गा अन्य सम्पत्ति समेत बण्डा गर्नु पर्ने अवस्था नभएको । आफ्नो ज्ञान सीप प्रयासबाट आर्जन गरेको सम्पत्ति आफुखुश गर्न पाउने भनी मुलुकी ऐन अंशबण्डाको १८ नं. समेतमा भएको व्यवस्था बमोजिम पनि उल्लिखित घर जग्गा बण्डा नलाग्ने हुँदा सो बाहेक म प्रतिवादीसँग बण्डा गर्नुपर्ने अन्य कुनै चल अचल श्रीसम्पत्ति नभएको तथा

बण्डा गर्नु पर्ने पैत्रिक श्रीसम्पत्ति विपक्षीकै जिम्मामा रहे भएको हुँदा विपक्षीबाट श्रीसम्पत्तिको तायदती फाँटवारी लिई हामी प्रतिवादीहरुलाई बण्डा छुट्याई चलन समेत चलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी अजय न्यौपानेको प्रत्युत्तरपत्र ।

प्रस्तुत मुद्दामा मलाई प्रतिवादी बनाउनु पर्ने कारण र औचित्य समेत आफ्नो फिरादमा कहींकतै उल्लेख गर्न सक्नु भएको छैन । त्यसमा पनि अंश बण्डा गर्नुपर्ने सम्पूर्ण चल अचल श्री सम्पत्ति विपक्षी वादी कै जिम्मामा हुँदा हुँदै म प्रतिवादी उपर अंश मुद्दा दावी गर्ने हकदैया विपक्षीमा छैन विपक्षीले अंश नपाएको र पाउनु पर्ने विद्यमान अवस्था हो भने घरको मुख्य व्यक्तिसँग अंश माग गर्नु पर्ने थियो । सम्पूर्ण पैत्रिक सम्पत्ति बण्डा गर्नु पर्ने सम्पत्ति विपक्षीकै जिम्मामा रहेको अवस्थामा हामीहरुले विपक्षी उपर अंश मुद्दा दायर गर्नुपर्नेमा उल्टो अंश नदिएको भनी म समेतलाई प्रतिवादी बनाई अंशको फिराद नालेश गर्ने हकदैया अ.वं. ८२ नं. ले विपक्षीमा हुँदै नभएको र अंश बण्डाको २ नं. समेतको प्रतिकूल छ । यर्थाथमा बाबु नन्दराम न्यौपाने तथा आमा कलावती न्यौपानेबाट जन्मेका ५ भाई छोराहरुमा जेठो म दिपक न्यौपाने, माइलो विपक्षी वादी पदम न्यौपाने, साइलो प्रतिवादी अजय न्यौपाने, काइलो नरीसो भन्ने नाइसो र कान्छो च्यु थु भन्ने थानेश्वर न्यौपाने रहेकोमा विवाद छैन । पैत्रिक सम्पत्तिको जिम्मा भने कुनै एक जनाले लिने दिने ठहर्‍याई निजका नाउँमा विभिन्न घर जग्गा जमिनहरु खरिद गरी बण्डा गर्नु पर्ने सम्पत्ति भने विपक्षीकै जिम्मामा रहेको थियो । अलग भिन्न बसी आएकै अवस्थामा म तथा मेरो श्रीमती आरती लोहनीले आर्जन गरेको तथा आरती लोहनीलाई मावली तर्फबाट दिएको रकम समेतले प्रतिवादी म दिपक न्यौपानेका नाममा विभिन्न घर जग्गाहरु खरिद गरेको र श्रीमतीले मलाई विभिन्न काममा सहयोग गरे वापत उल्लिखित सम्पत्ति श्रीमती आरती लोहनीलाई बकस गरी दिएको हो । यसरी पहिला देखी नै आफू अलग भिन्न बसेको कारण आफैले मेहनत परिश्रम गरी आर्जन गरेको सम्पत्ति लगानी समेत गरी सम्पत्ति जोड्दै गएको हुँदा मेरा नाउँमा रहेको सम्पत्ति आफुखुश गर्न पाउने सम्पत्ति रहेको र त्यस उपर विपक्षीले दावी गर्न सक्ने विद्यमान अवस्था छैन । केवल पैत्रिक सम्पत्ति सम्म बण्डा नगरेको र विपक्षीका नाउँमा रहेको नेपालको हामी अंशियारबीच बण्डा लाग्ने सम्पत्ति विक्री गरी विदेशमा लगी हाल

अमेरिकामा नै घर खरिद गरी बसोवास गरी आउनु भएको छ। आमा कलावती तथा बाबु नन्दराम न्यौपाने तथा भाई थानेश्वर न्यौपाने समेतले नेपाल आउँदा मेरो निजी आर्जन चल प्रयोग गरे बापत आफ्ना नाउँमा रहेको नेपालको घर जग्गा मलाई हस्तान्तरण गरी दिई आफूहरूले नेपाली नागरिकता समेत त्यागी हाल वर्मामा नै बसोवास गरी आउनु भएको छ । म प्रतिवादी अलग भिन्न बसी आफ्नो गरि आएको अवस्थामा मावलीबाट दिएको रकम आफ्नो निजी आर्जन समेतबाट खरिद गरी लिई आमा बाबु तथा भाई समेतबाट बकस पाएका घर जग्गाहरू यद्यपि मेरा नाउँमा रहेको र उल्लिखित जग्गाहरू मेरो निजी आर्जन भई अंश बण्डाको १८ नं. समेतका आधारमा आफुखुश गर्न पाउने सम्पत्ति बाहेक म प्रतिवादी सँग बण्डा गर्नु पर्ने अन्य कुनै चल अचल श्रीसम्पत्ति नभएको तथा बण्डा गर्नुपर्ने पैत्रिक श्रीसम्पत्ति विपक्षीकै जिम्मामा रहे भएको हुँदा विपक्षी वादीबाट सम्पूर्ण सम्पत्तिको तायदाती फाँटवारी लिई हामी प्रतिवादीहरूलाई बण्डा छुट्याई चलन समेत चलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी दिपक न्यौपानेको प्रतिउत्तर जिकीर ।

विपक्षीले फिरादमा उल्लेख गरेको पुस्तावली, कामको सिलसिलामा विभिन्न ठाउँमा रहेपनि कानूनतः आजसम्म एकासगोलमा छौं । हामी बीच अंश बण्डा भएको छैन । काठमाडौं तर्फको घरजग्गाहरू दाजुभाउजु र भाई अजयले रेखदेख गरी आएको भन्ने लगायतको व्यहोरा ठीक साँचो हो । जहाँसम्म हामीहरूबाट समेत अंश पाउँ भनी विपक्षीले हामी समेतलाई प्रस्तुत मुद्दामा विपक्षी बनाइएका छन् सो आवश्यक नै थिएन । केवल फिरादपत्रको पेटबोलीमा सम्म यो यति अंशियार छौं भनी उल्लेख गरेको भए नै प्रयास हुने थियो । किनकी अंशबण्डा लाग्ने जो भएको चल अचल श्रीसम्पत्ति जायजेथा हामी प्रतिवादी बाहेकका अन्य प्रतिवादीहरू दिपक न्यौपाने, निजको श्रीमती आरती लोहनी न्यौपाने, अजय न्यौपाने र विपक्षी समेतको जिम्मामा छोडी दिई हामीहरू म्यान्मारमा आई बसोवास गरी जीवन यापन गरी आएको र रहँदा बस्दा म्यानमार कै नागरिकता प्राप्त गरी आएका छौं । न त हामीहरूको जिम्मामा अंशबण्डा गर्नुपर्ने चल अचल श्रीसम्पत्ति नै छ । न त त्यसबाट बढे बढाएको सम्पत्ति नै छ । बण्डा गर्नु पर्ने चल अचल श्रीसम्पत्ति जिम्मा पनि नभएको र विदेशको नागरिकता प्राप्त गरी विदेशमा रहे बसेको हामी

प्रतिवादीले विपक्षीलाई अंश दिने भन्ने प्रश्नै आउँदैन । अंशबण्डा लाग्ने जो भएको चल अचल श्रीसम्पत्ति जायजेथा हामी प्रतिवादी बाहेकका अन्य प्रतिवादीहरू दिपक न्यौपाने, निजको श्रीमती आरती लोहनी न्यौपाने, अजय न्यौपाने र विपक्षी समेतको जिम्मामा रहे भएकोले सो चल अचल श्री सम्पत्ति र सोबाट बढे बढाएको सम्पत्ति समेत सगोलको नै हुने र अंश जस्तो नैसर्गिक हक अधिकारको भोग गर्न पाउने हक हामी प्रतिवादीमा पनि रहे भएकोले कानूनबमोजिम सात भागको तीन भाग अंश हामीले पनि पाउने भएकोले प्रस्तुत मुद्दाबाट नै अंश बण्डा गर्नु पर्ने चल अचल श्रीसम्पत्तिबाट सात भागको तीन भाग अंश हामीले पनि पाउने हुँदा नियमानुसार लाग्ने कोर्टफी लिई सो तीन भाग हामीहरूको कायम गरी अड्डैबाट छुट्याई चलन चलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी नन्दराम न्यौपाने, नरीसो भन्ने नाईसो र च्य थु भन्ने थानेश्वर न्यौपानेको संयुक्त प्रतिउत्तर जिकीर ।

काठमाडौं जिल्ला अदालतको आदेशानुसार वादी प्रतिवादीहरूबाट दाखिल भएको तायदाती फाँटवारी तथा सो बमोजिम दर्ता श्रेस्ता उतारहरू मिसिल सामेल रहेका ।

कानूनबमोजिम वादी प्रतिवादीहरूमा अंशबण्डा भएको नदेखिँदा वादी प्रतिवादीहरूबीच बण्डा हुनुपर्ने देखिन आयो । आफ्नो नाउँ दर्तामा रहेका सम्पत्ति आफ्नै निजी आर्जनको र बण्डा गर्नु नपर्ने भनी अंशियारहरूले भनेतापनि उक्त सम्पत्तिहरू निजहरूको निजी आर्जनको हो भन्ने ठोस सबूद प्रमाण पेश गर्न नसकेको हुँदा वादी प्रतिवादीहरूबाट मिति २०६६।७।९ मा पेश भएको तायदाती फाँटवारीको सम्पत्तिहरूबाट वादीले प्रतिवादीहरूबाट सात भागको १ भाग अंश पाउने र चलन समेत चलाई पाउने ठहर्छ भनी शुरू काठमाडौं जिल्ला अदालतले मिति २०६६।११।१० मा गरेको फैसला ।

नाबालिक अवस्थामा मावली बाजेको संरक्षकत्वमा बस्नु भएका मेरा पति दिपक न्यौपानेले मावलीबाट प्राप्त गरी मलाई बकस गरी दिएको मेरो स्व-आर्जनबाट कमाएको, (हाल क्यानिफोर्निया स्थित VARIAN COMPANY SYSTEM ENGINEER पदमा करीव वार्षिक १,००,००० USD आय आर्जन गर्दछु) श्रीमान् र मेरो दाइजो पेवा लगायतको सम्पत्तिबाट खरिद भएको सम्पत्ति अंशबण्डाको १८ नं. बमोजिम आफुखुश गर्न पाउने र स्त्री अंशधनको ५ नं. बमोजिम

आफुखुश गर्न पाउने सम्पत्ति हो । मुलुकी ऐन अंशबण्डाको १ नं. बमोजिमका अंशियार नभएका सासु, देवरलाई म बुहारी, भाउजु नाताकी व्यक्तिले अंश दिनुपर्ने होइन । स्त्री अंशधनको ५ नं. बमोजिम मैले आफुखुश गर्न पाउने सम्पत्तिलाई खाने बदनियतलाई अंशियार नै नभएको व्यक्ति उपर दायर गरिएको अंश मुद्दाका वादी प्रतिवादीले पेश गरेको तायदाती बमोजिम भनी मेरो नाउँमा रहेको सम्पत्ति समेत अंशबण्डाको सम्पत्ति ठहर गरी बण्डा गर्ने भनी शुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला उल्टी गरी मेरो शुरु प्रतिउत्तरपत्र बमोजिम वादी दावी नपुग्ने गरी इन्साफ गरिपाउँ भनी प्रतिवादी आरती न्यौपानेको पुनरावेदन अदालत पाटनमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

सम्पूर्ण पैत्रिक सम्पत्ति विपक्षी वादी र पिता समेतको जिम्मा रहेकोमा मेरी पत्नी अंशियारा नै नभएकोमा अंशियार कायम गरेको र निजको सम्पत्ति समेत बण्डा गरेको, स्वआर्जन तथा मावली बाजे समेतले खरिद गरी दिएको सम्पत्ति समेत बण्डा गरेको, आफ्नो सीप ज्ञानबाट कमाएको र बढे बढाएको सम्पत्ति बण्डा गरेको, पैत्रिक सम्पत्ति बण्डा नगरेको, तायदाती नै नमागेको, केही सम्पत्तिमा बोली बाँकी सम्पत्तिमा नबोली काम बाँकी राखी फैसला भएको समेतको आधार कारणले शुरु अदालतबाट मेरी पत्नीका नाउँमा भएको सम्पत्ति समेत बण्डा गर्ने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उक्त फैसला बदर गरी शुरु प्रतिउत्तर जिकीर बमोजिम मैले पनि पैत्रिक सम्पत्तिबाट अंश नलिएको हुँदा विपक्षी वादी र पिता समेत जिम्मा रहेको पैत्रिक सम्पत्तिको तायदाती माग गरी मेरो भागमा पर्ने पैत्रिक सम्पत्तिबाट अंश दिलाई पाउँ भनी प्रतिवादी दिपक न्यौपानेको पुनरावेदन अदालत पाटनमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

शुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट पुनरावेदकले दान बकसबाट प्राप्त गरेको तथा सगोल गोश्वाराका कुनै पनि सम्पत्ति प्रयोग नगरी निजी कमाई आर्जनको रकमबाट खरिद गरेको कि.नं. ४७१,५९ र ७१ का घरजग्गाहरु बण्डा लाग्ने भनी कुनै आधार कारण नखोली भएको फैसला आत्मनिष्ठ पूर्ण, हचुवा र अन्यायपूर्ण हुनुका साथै सम्बद्ध कानूनी तथा सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित नजीर सिद्धान्त समेतको विपरीत रहेकोले उक्त फैसला बदर गरी मेरो प्रतिवाद

जिकीरबमोजिम हुने ठहर फैसला गरी इन्साफ गरी पाउँ भनी प्रतिवादी अजय न्यौपानेको मु.स. गर्ने दीपा लोहनी न्यौपानेले पुनरावेदन अदालत पाटनमा दायर गरेको पुनरावेदनपत्र ।

विवेचित आधार र कारणहरुबाट कि.नं. ७१ को जग्गा मिति २०३४।९।२७ पछि बकसपत्रबाट प्राप्त भएकोले सो जग्गा बण्डा नगर्नु पर्नेमा सो जग्गा समेत बण्डा हुने ठहर गरेको शुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६६।११।१० गतेको फैसला मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म केही उल्टी हुने ठहर्छ । अन्यमा शुरु सदर हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।९।१९ को फैसला ।

तायदातीमा उल्लिखित सम्पूर्ण श्रीसम्पत्तिमा बण्डा लाग्ने गरी जिल्ला अदालतबाट फैसला भएकोमा हामीहरुलाई बुझ्दै नबुझी प्रतिवादी अजय न्यौपानेको नाउँ दर्ताको कि.नं. ७१ को जग्गा बण्डा नलाग्ने गरी गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण छ । प्रतिवादी अजयले प्रतिउत्तर फिराउदाकै अवस्थामा कि.नं. १३७, १३९ र ३८७ को जग्गा सावित्रीदेवीबाट हालैको बकसपत्र मार्फत खरिद गरेको र कि.नं. ५७४ विद्यादेवीबाट २०४१ सालमा हालैको बकसपत्र मार्फत प्राप्त गरेको उक्त जग्गा पछि कि.नं. ७१ कायम हुन आएको हो भनी उल्लेख गरेका छन् । यसरी निजले नै खरिद गरेको भनी स्व.आर्जन लेखाउन नसकेको अवस्थामा र उक्त कि.नं. ७१ लाई बण्डा नलाग्ने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण छ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी नन्दराम न्यौपाने समेत ३ जनाको संयुक्त पुनरावेदन पत्र ।

प्रतिवादी अजय न्यौपानेले बकसपत्र मार्फत पाएको भनिएको कि.नं. ७१ को जग्गा सावित्री देवी समेतबाट बकसपत्र भनी प्राप्त गरेको जग्गा हो । उक्त जग्गा निजको नीजि आर्जन नभई बकसपत्र मार्फत खरिद गरेको भनी प्रतिवादी अजय न्यौपानेले प्रतिउत्तर गर्दा समेत उल्लेख गरेको हुँदा सो कुरालाई अनदेखा गर्न मिल्दैन । अतः पुनरावेदन अदालतको फैसला त्रुटिपूर्ण छ भन्ने समेत व्यहोराको वादी पदम न्यौपानेको यस अदालतमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

वादीले अंशियार बाहेकको उपअंशियार म आरती न्यौपाने संग अंश माग्न र अदालतले पनि त्यस्तो सम्पत्तिबाट बण्डा छुट्याउने गरी फैसला गर्न मिल्ने होइन । त्यसै गरी म प्रतिवादी आरती न्यौपानेको नाउँको ७३९ र ७४० समेतका जग्गा मामाले दिनु भएको प्रष्ट छ । हामी

आरती र दिपकले निजी रुपमा कमाई गरी सो रकमबाट खरिद गरेको निजी आर्जन तथा बकसपत्रबाट प्राप्त कि.नं. ५८ र १४७ को जग्गा बण्डा गर्नु नपर्नेमा बण्डा गर्ने गरी तथा बण्डा गर्नु पर्ने प्रतिवादी अजयको नाउँको कि.नं. ७१ बण्डा गर्नु नपर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले बदर भागी छु भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी दिपक न्यौपाने र आरती न्यौपानेको यस अदालतमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

पुनरावेदन अदालतबाट मेरो निजी ज्ञानसीपबाट आर्जन गरेको तथा बकसपत्रबाट पाएको समेतका कि.नं. ७४१ र ५९ को जग्गा बण्डा लाग्ने गरी भएको फैसला कानूनी त्रुटिपूर्ण छ अंशियार भन्दा बाहिरका व्यक्तिबाट पिताले हालैको बकसपत्र मार्फत पाएकोमा त्यसलाई नै मैले हालैको बकसपत्रद्वारा पाएको हुँदा कि.नं. ७४१ समेतको जग्गा बण्डा नलाग्नु पर्नेमा बण्डा लाग्ने गरी भएको सम्म फैसला बदर गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको दिपा लोहनी न्यौपानेको यस अदालतमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

नियमबमोजिम पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी दिपक न्यौपाने र आरती न्यौपानेको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरू श्री विजयप्रसाद मिश्र, श्री पुरुषोत्तमराज खकुरेल तथा श्री केन्द्र विक्रम शाहले आरती न्यौपाने वादी पदमको अंशियार होइनन् दिपक न्यौपानेको स्वआर्जन तथा आरती न्यौपानेको स्वआर्जन तथा बकसपत्रबाट पाएका जग्गाहरू समेत बण्डा लाग्ने गरी तथा अजय न्यौपानेको नाउँको कि.नं. ७१ बाट बण्डा नलाग्ने गरी गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण रहेकोले बदर गरी पाउँ भनी तथा प्रतिवादी नन्दराम न्यौपाने नरि सो भन्ने नाइसो तथा च्यथु भन्ने थानेश्वरको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री बद्री पाठकले प्रतिवादी अजय न्यौपानेले नाबालक हुँदाकै अवस्थामा २०३७ सालमा र २०४१ सालमा निजी आर्जन गरेको भन्ने स्वाभाविक पनि छैन, बकसपत्रबाट खरिद गरेको भनी निजले नै भनेको कि.नं. ७१ को जग्गालाई बण्डा नलाग्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको छैन भनी तथा प्रतिवादी दिपा लोहनी न्यौपानेको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री नारायण बल्लभ पन्त, विद्वान अधिवक्ताहरू श्री जगदीशचन्द्र पाण्डे तथा श्री प्रकाश रेग्मीले अजय न्यौपानेले बकसपत्र प्राप्त गरेको कि.नं. ७१ बण्डा नलगाउने गरी भएको हदसम्म पुनरावेदन

अदालतबाट भएको फैसला मिलेको भए तापनि कि.नं. ७४१ । ५९ समेत निजी आर्जन भई बण्डा नलग्नेमा बण्डा गर्नु पर्ने भएको फैसला त्रुटिपूर्ण छ भनी गर्नु भएको बहस तथा पुनरावेदक वादीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री श्याम प्र. खरेलले सगोलमा आर्जन गरेका सम्पूर्ण जग्गाहरू बण्डा गर्न पर्नेमा कि.नं.७१को जग्गा बण्डा नगर्ने गरी भएको फैसला मिलेको छैन भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मिलेको छ छैन भनी निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

यसमा हामी वादी प्रतिवादी बीच अंश बण्डा भएको छैन । हामी परिवार मध्ये कोही वर्मा तथा कोही अमेरिकामा समेत बसोबास गरिआएको भए तापनि सगोलको सम्पत्ति दाजु भाउजु तथा भाई अजयको नाउँमा रहेको छ । अंश बण्डा गरिपाउँ भन्ने फिराद दावी भएकोमा बण्डा लगाउनु पर्ने श्री सम्पत्ति हामी संग केही छैन । आफ्नो निजी आर्जनका घर जग्गाहरू बण्डा लाग्ने होइन । अतः वादी संगै रहेको सगोलको बण्डा गर्न पर्ने पैत्रिक सम्पत्ति हामीले पाउनु पर्ने हो । हामीले अंश दिनु पर्ने अवस्था छैन भनी प्रतिवादीहरूले प्रतिउत्तर जिकीर लिएको अवस्था देखियो । शुरु जिल्ला अदालतबाट फैसला हुँदा वादी प्रतिवादीले पेश गरेको तायदातीमा उल्लिखित सम्पूर्ण सम्पत्तिबाट वादीले ७ भागको १ भाग बण्डा पाउने ठहर्‍याएकोमा प्रतिवादीहरू दिपक न्यौपाने, आरती न्यौपाने, प्रतिवादी अजयको मु.स. गर्ने दिपा लोहनी न्यौपानेको छुट्टा-छुट्टै पुनरावेदन परी पुनरावेदन अदालतबाट प्रतिवादी अजयको नाउँमा रहेको कि.नं. ७१ को जग्गा बाहेक गरी अन्य सम्पत्ति बण्डा लाउनु पर्ने गरी शुरु अदालतको फैसलामा केही उल्टी गरी फैसला गरेको र सो फैसलामा चित्त नबुझाई सबै वादी प्रतिवादीहरूले यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको पाइयो ।

सर्व प्रथम दिपा लोहनी न्यौपानेको प्रतिउत्तर तर्फ विचार गर्दा पुनरावेदन अदालतको फैसला समेतले बण्डा लाग्ने ठहर्‍याएको कि.नं. ७४१ र कि.नं. ५९ प्रतिवादी अजय न्यौपानेको निजी आर्जन हो कि होइन भनी हेर्दा कि.नं. ७४१ को जग्गा निज अजय न्यौपानेलाई निजका सगोलका बाबु नन्दरामले हालैको बकसपत्र गरिदिएको देखिएको हुँदा सगोलका अंशियार मध्ये एक अंशियारले अर्को अंशियारलाई बकसपत्र गरिदिएको अवस्थामा समेत त्यस्तो सम्पत्ति सगोलकै

मान्नु पर्ने अवस्था भएको । त्यस्तै गरी कि.नं. ५९ का हकमा हेर्दा निज अजय न्यौपानेले खरिद गरेको स्वआर्जन भने तापनि त्यसको तथ्ययुक्त प्रमाण पेश गरी प्रमाणित गर्न सकेको अवस्था देखिदैन यस्तो अवस्थामा सगोलमा रहेको अवस्थामा बढे बढाएको सम्पत्ति सगोलकै मानिने र बण्डा लाग्ने प्रकृतिको हुने भएकोले सो जग्गाहरूमा समेत बण्डा लाग्ने गरी भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न सकिने अवस्था रहेन ।

वादी पदम न्यौपाने तथा अर्का प्रतिवादीहरू नन्दराम नरि सो भन्ने नाइसो र च्य थु भन्ने थानेश्वरको पुनरावेदन पत्र सम्बन्धमा विचार गर्दा पुनरावेदन अदालतले प्रतिवादी अजय न्यौपानेको नाउँमा रहेको कि.नं. ७१ को जग्गा बण्डा नलगाउने गरेकोमा निजहरूको पुनरावेदन परेको पाइयो । पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलामा उक्त कि.नं. ७१ को जग्गा कि.नं. १३७,१३९ र ३८७ तथा कि.नं. ५७४ कै जग्गा भएको र सो जग्गाहरू निज अजय न्यौपानेले सगोलको परिवार भन्दा बाहिरको व्यक्तिबाट बकसपत्र पाएको हुँदा निजी आर्जनको ठहर्‍याई बण्डा नलाग्ने गरी फैसला भएको देखिन्छ । प्रतिवादी अजय न्यौपानेले उक्त जग्गाहरू मध्ये कि.नं. १३७,१३९ र ३८७ को जग्गा २०३७ सालमा सावित्री देवीबाट बकसपत्रको लिखत मार्फत पाएको देखिन्छ भने कि.नं. ५७४ को जग्गा २०४१ सालमा विद्यादेवीबाट बकसपत्र मार्फत प्राप्त गरेको देखिन्छ । निजले प्रतिउत्तर पत्र फिराउदाको अवस्थामा तथा तायदाती फाँटवारी पेश गर्दाको अवस्थामा समेत आफूले सावित्रीदेवी आचार्यबाट हालैको बकसपत्र मार्फत खरिद गरेको कि.नं. १३७,१३९ र ३८७ का जग्गा तथा विद्यादेवी आचार्यबाट हालैको बकसपत्र मार्फत प्राप्त गरेको कि.नं. ५७४ समेतका जग्गाहरू नै पछि कि.नं. ७१ कायम भएको भनी उल्लेख गरेको अवस्था छ । निज प्रतिवादीले उक्त जग्गाहरू आफूले रीझ वापत निज व्यक्तिहरूबाट प्राप्त गरेको हो समेत भन्न नसकी खरिद गरेको भन्ने कुरा निजलेनै प्रतिउत्तर तथा तायदाती समेतमा स्पष्ट रूपमा खुलाएको अवस्था एकातर्फ देखिएको तथा अर्को तर्फ मिसिल संलग्न निजको नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी हेर्दा मिति २०३९।११।३ मा निज अजय न्यौपानेको उमेर १६ वर्ष भन्ने देखिएबाट २०३७ सालमा निजको उमेर १४ वर्ष २०४१ सालमा १७ वर्ष भन्ने देखि आउँछ । सो उमेरमा नै निजले दाताहरूलाई व्यक्तिगत रूपमा

रिझाई निजहरुले रिझ वापत दिएका होलान भनेर अदालतले अनुमान गर्ने अवस्था समेत नरहेको हुँदा बकसपत्र भन्ने हस्तान्तरणको कागजमा उल्लेख भए तापनि प्रतिवादी अजय न्यौपानेले उक्त जग्गा खरिद गरी लिएको भन्ने देखिएको र यसरी एकासगोलमा रहँदाको अवस्थाम जुनसुकै अंशियारका नाउँमा रहेको सम्पत्तिलाई सगोलको सम्पत्ति नै मानिने भएको हुँदा उक्त कि.नं. ७१ लाई बण्डा नलाग्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला संग सहमत हुन सकिने अवस्था रहेन ।

अब प्रतिवादी दिपक न्यौपाने र आरती न्यौपानेको पुनरावेदनपत्र तर्फ विचार गर्दा अजय न्यौपानेको नाउँको कि.नं. ७१ लाई बण्डा नलाग्ने गरी गरेको फैसला तर्फ माथिल्लो प्रकरणमा विवेचना गरिएको हुँदा कि.नं. १४७, ५८, ७३९ र ७४० का जग्गाहरु बण्डा भए तर्फको निजहरुको पुनरावेदन जिकीर हेर्दा प्रतिवादी दिपक न्यौपाने धेरै पहिले नै अलग बस्ने गरेको र निज दिपक न्यौपानेबाट कि.नं. १४७ र ५८ को जग्गा हालैको बकसपत्र मार्फत आरतीले प्राप्त गरेको तथा कि.नं. ७३९ र ७४० को जग्गा निजी आर्जन समेतबाट प्रतिवादी आरती न्यौपानेको नाउँमा खरीद गरिलिएको हुँदा बण्डा लाग्नु नपर्ने हो भन्ने जिकीर लिएको पाइयो । बकसपत्र पाउनु वा खरिद गरिलिनु अघि नै बण्डा छुट्टिई अलग भई सकेको भन्ने कुनै प्रमाण पेश हुन सकेको अवस्था नदेखिएको हुँदा पहिलेनै छुट्टि भिन्न भै सकेको भन्ने भनाई मान्न सकिने अवस्था छैन । त्यसै गरी निज आरतीले बकसपत्रबाट पाएको भनेको कि.नं. १४७ र कि.नं. ५८ को घर जग्गा प्रतिवादी मध्येकै निजको पति दिपक न्यौपानेबाट हालैको बकसपत्रद्वारा प्राप्त गरेको देखिन्छ । यसरी सगोलको अंशियार मध्ये एक अंशियारबाट अर्को अंशियारको नाउँमा बकसपत्र हुँदा त्यसलाई स्वआर्जन मानी बण्डा नलाग्ने भनी भन्न मिल्ने नदेखिएको तथा कि.नं. ७३९ र ७४० को जग्गा भेषप्रसाद घिमिरेबाट खरिद गरिलिएको अवस्था देखिएको हुँदा र सगोलको जुनसुकै अंशियारको नाउँमा सम्पत्ति भए तापनि सगोलको सम्पत्ति मानी बण्डा लाग्ने प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ६(क) मा कानूनी व्यवस्था समेत भएको र त्यसैको पृष्ठभूमिमा यस अदालतबाट ' सगोलको अंशियारमा जसको नाउँमा रहेको सम्पत्ति भए पनि अन्यथा प्रमाणित नभए सम्म सगोलकै मान्नु पर्ने प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ६(क) ले प्रष्ट गरेकोमा अन्यथा प्रमाणित

गर्नु पर्ने कर्तव्य प्रतिवादीको हुने, (ने.का.प. २०५४, नि.नं. ६३०३, पृष्ठ १) भनी सिद्धान्त समेत प्रतिपादन भएको पाइन्छ । प्रस्तुत अवस्थामा प्रतिवादी आरतीले अन्यथा प्रमाण पेश गरी बण्डा नलाग्ने भन्ने प्रष्ट रूपमा स्थापित गर्न सकेको अवस्था नदेखिएको हुँदा यी चारै कित्ता जग्गाहरु समेत बण्डा गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला सो हदसम्म मिलेकै देखिन आयो ।

अतः शुरु जिल्ला अदालतले तायदातीमा उल्लिखित सम्पूर्ण सम्पत्ति मध्ये वादीले ७ भागको १ भाग पाउने ठहरी गरेको फैसलामा केही उल्टी गरी प्रतिवादी अजय न्यौपानेको नाउँमा रहेको कि.नं. ७१ को जग्गा बण्डा नलाग्ने गरी गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।९।१९ को फैसलामा कि.नं. ७१ को जग्गा बण्डा नलाग्ने गरी गरेको सम्मको फैसला सो हद सम्म केही उल्टी गरिदिएको छ । तायदातीमा उल्लिखित सम्पूर्ण सम्पत्तिबाट वादीले ७ भागको १ भाग अंश पाउने ठहर्छ । प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृतः सुमन कुमार न्यौपाने

कम्प्यूटर सेटिङ्गः रानु पौडेल

इति सम्वत् २०७१ साल साउन २८ गते रोज ४ शुभम्..... ।